Naturfoto i sydost

Nr 3 – 2020, Sommarnummer

Eldsnabbvinge på oregano, Björkenäs juli 19

Innehåll *Naturfoto i Sydost nr 3-2020, Sommarnumret*

Orkidéer i midsommartid, sid, 3-8

Fotografera gräshoppor i sommar, sid. 9-12

Boktipset, sid. 13
Tips på böcker om gräshoppor och trollsländor

Sommarkvällar på Udda Änne, sid. 14-21
Bildreportage om min favoritplats sommartid

Semestertipset, sid. 22
Länkar till sidor med reserapporter

Labbarna härjar på Udden, sid 23-25
Bildserie av Johnny Olsson

Internettipset, sid. 26
Lite sidor om bildbehandling

Snart dags att ta sticklingar, sid. 27-29

Nytt trädgårdsfotokryss! sid. 30

Naturfoto i Sydost är ett digitalt magasin för medlemmar i Naturfotogrupp Sydost. Det kommer ut 4 nummer per år och medlemmar kan bidra med bilder och artiklar genom att skicka dessa till tonyeagle55@hotmail.com så hjälper jag (Tony) till med formgivning och anpassning till magasinsformatet. Det går bra att skicka in sitt reportage som en wordfil (eller liknande) med eller utan inklistrade bilder. För att inte reportagen ska bli för stora (räknat i MB) så se till att förminska (och efterskärp bilderna) till max 2000 pixlar på längdsidan innan du klistrar in dem i textfilen. Vet du inte hur man gör så skickar du bara bilderna som de är utan att klistra in dem i dokumentet så fixar jag det. Glöm bara inte att skriva en notis i texten var bilderna ska sitta i din textfil. OBS skicka **inte** berättelser och reportage som PDF-filer.

Nästa nummer kommer i september och det blir ett höstnummer med allt från rovfågelfotografering till trädgårdstips och vinterförberedelser. Något litet bildreportage från sommarens kvällar på Udda Änne blir det också. Bilder önskas från närvarande medlemmar.

Då var det dags för årets tredje nummer – sommarnumret av *Naturfoto i Sydost.* Det blir som vanligt ett nummer med tips om natur och foto i den blekingska sommaren! Skulle du vilja bidra med några bilder och kanske en liten artikel i nästa nummer som kommer att vara färdig i mitten av september så maila materialet till mig med rubrik ”*Artikel till NSO nr 4-20”.*

Orkidéer i midsommartid

Aldrig är väl blomsterängar och lundar så fagra och inbjudande som just nu när försommaren håller på att övergå till högsommar. Grönskan är fortfarande tämligen skir och ängarna ännu inte torra och brända av högsommarens ibland stekande sol. Här tar vi en titt på en av växtvärldens mest mångformiga och mytomspunna familjer – orkidéerna.

Nattviolen – doftande skönhet i sommarnatten

”Över dig, yxne, älskogsört

susade Veneris flyende skört,
- - -

Djupt i din rot går ett hemligt flöde,

en jordbrygd skum,

Veneris blomma, Satyrium”

Så skrev Karlfeldt i sin dikt ”Nattyxne” och speglade lite av all den mystik och naturromantik som fanns i den gamla folktron. Nattviolen med sin starka och ljuva nejlikartade doft som kvälls- och nattetid lockar till sig olika nattfjärilar, med långa sugsnablar, på jakt efter nektar är nog den orkidé som blivit mest känd, omskriven och även plockad. Att plantans rotknölar förr ansågs ha en läkande och potensgivande kraft gjorde den säkert extra populär.

Nattviolen växer i skiftande miljöer: örtrika skogar, ängar, hedar och fuktiga dikeskanter. Den var förr betydligt vanligare än nu eftersom ändrade bruknings- och betningsförhållanden samt utdikningar gjort att den minskat betydligt i numerär. Gunnar Ekelöf skrev så träffande: *”Nattviolen doftade i ett längesen förgånget Sverige.”*

På kvällar och nätter doftar den sägenomspunna nattviolen starkt och lockar till sig insekter för att bli pollinerad. Den är fortfarande relativt vanlig i Blekinge och sydöstra Småland men minskar i antal och har försvunnit från många ställen.

Nära släkting och andra doldisar

Nattviolen har även en nära släkting som den är mycket lik – den grönvita nattviolen. Det är en lite mer högvuxen och inte så starkt doftande art som gynnats av den ökade igenväxningen av landskapet och med tiden blivit allt vanligare. Artparet är inte helt lätt att skilja åt men en säker karaktär som kan studeras på blommande exemplar är placeringen av de s.k. ståndarknappsrummen. Hos nattviolen sitter dessa två parallellt med varandra men hos den grönvita nattviolen bildar de en vinkel med de övre ändarna närmare varandra (se bild).

Inne i blomman kan man se de två avlånga ståndarknappsrummen som hos den grönvita nattviolen här bildar en vinkel och inte sitter parallellt som hos den vanliga nattviolen.

Vi har även här i sydost andra doldisar bland orkidéerna som inte många andra än de botaniskt bevandrade känner till. Det lilla spindelblomstret och den extremt oansenliga lilla korallroten är två arter som man kan hitta i fuktiga och snåriga skogar samt på andra ställen som igenväxt mark med tillräcklig fuktighet. Andra doldisar är nästroten och det stora men oansenliga tvåbladet.

Jungfru Marie nycklar – en av våra vanligaste

Jungfru Marie nycklar, eller fläckigt nyckelblomster som den också kallas, är en av våra vanligaste orkidéer och kanske också en av de vackraste. Den känns igen på de ganska breda och fläckiga bladen och den relativt höga och lite spensliga stjälken med sitt täta pyramid- eller äggformade blomax. Blommornas färg varierar från ljust rosa till mera mörkt purpurfärgade. Växten kan bli upp till 50-60 cm hög med ett blomax som ibland kan vara mer än 10 cm långt. Arten är fortfarande vanligt förekommande i fuktig ängs- och skogsmark samt även på

moss- och hedmark liksom på starkt kulturpåverkad mark.

Nästroten är en doldis som felaktigt kan tas för en vissnad växt. Arten saknar nästan helt klorofyll och är en saprofyt d.v.s. den lever på dött material från djur och växter.

Tvåbladet, som kan bli halvmetern hög, är tack vare sin färg ganska oansenlig. På bilden ser man att den lätt smälter in i den övriga grönskan.

Jungfru Marie nycklar är fortfarande relativt vanlig här i sydost men som många andra orkidéer försvinner den från många ställen när förbuskningen blir för stor och bete och hävd upphör.

Att fotografera orkidéer och andra växter

Två saker som man ska träna på när man ämnar fotografera växter är att fotografera ur olika positioner samt variera skärpedjupet med bländaren. För jämförelse har vi en bild på ängsnycklar nedan. Den bilden är fotograferad med lite mindre bländaröppning samt en lite högre position. Båda dessa faktorer gör att omgivningen (marken) blir lite skarpare och bilden blir lite oroligare. Bilden på tvåbladet tidigare var ett exempel där jag valde en mindre bländaröppning just för att illustrera hur denna orkidén smälter in bland andra växter.

Hade jag sänkt kameran någon decimeter samt öppnat upp bländaren ett par steg hade denna bilden på ängsnycklar blivit mer lik bilden på Jungfru Marie nycklar på föregående sida.

Text: Mats Jonasson och Tony Svensson, Foto: Tony Svensson

Testa att fota något nytt i sommar! Varför inte gräshoppor?

Vad hör en ljummen sensommarkväll mer till än vårtbitarnas och gräshoppornas ihärdiga gnisslande? Utan att vi tänker på det så är de nog en given del av vår svenska sommar. Men, hur är det egentligen med kunskaperna om dessa våra gröna små vänner? Hur många av er kan skilja på en gräshoppa och en vårtbitare? För att råda bot på eventuella oklarheter, och ge liten allmän information, berättar jag här lite grand om våra gräshoppor och vårtbitare.

Genomgår fem stadier

På våren kläcks gräshoppornas och vårtbitarnas ägg. Då börjar larvernas, eller nymfernas, utveckling mot fullvuxna individer. Nymferna genomgår fem stadier innan de blir vuxna, de blir gradvis mer och mer lika vuxna individer. De har alltså inte samma sorts utveckling som till exempel fjärilar, vars larver bara genomgår en metamorfos (förvandling) i sina puppor. Redan i första nymfstadiet har vårtbitarna antenner som är längre än kroppen. Det är ett kännetecken som skiljer dem från gräshoppor under alla åldrar.

Kärrgräshoppan är en mycket storvuxen gräshoppsart som kan bli upp till 40 mm lång. Färgen är gulgrön-gulbrun och den har ett kraftigt gult band längs nederkanten av den hopfällda vingen. Den trivs bäst på sanka ställen som strandängar och fuktiga diken.

Börjar spela vid midsommar

Vid midsommartid börjar gräshopporna spela. Var och en av Sveriges ca. tjugo arter spelar på sitt speciella sätt och med sin speciella melodi. Spelet tillgår på så vis att gräshoppan drar bakbenet mot vingkanten. Spelet pågår hela sommaren och en bra bit in på hösten då äggläggningen äger rum. Äggen läggs i marken, på blad eller under bark på träd och buskar. När kölden sätter in dukar de vuxna individerna under medan äggen överlever vintern och bildar en ny generation påföljande år.

Den gröna vårtbitaren är kanske den art man oftast lägger märke till. Med sin stora gröna kropp och långa vingar är den omisskännlig då den sitter i någon buske eller hög ört. Dess läte är ett intensivt och genomträngande ”zitt, zitt” som kan höras både natt och dag.

Kannibaler och vegetarianer

Det finns 20 arter gräshoppor och 10 arter vårtbitare i Sverige. Alla vårtbitare har långa antenner. Mest känd är grön vårtbitare som brukar höras kvällar och nätter

då den spelar från träd och buskar. Den frambringar spellätet genom att gnida täckvingarna mot varandra. Liksom andra vårtbitare är den rovgirig och sätter i sig allehanda småkryp. Kannibalism förekommer också.

Stor vårtbitare, är som namnet antyder vår största vårtbitare. Den är ganska lätt att känna igen: vingarna är oftast längre än bakkroppen och den är vanligen grön och ljust brun med tydliga svarta eller bruna fläckar på kroppssidorna. Den Stora vårtbitaren trivs bäst på allehanda gräsbevuxen mark och ljunghedar.

Gräshoppor däremot är vegetarianer. De livnär sig på diverse växtdelar och mossor. En av våra vanligaste arter är slåttergräshoppan, som fått sitt namn med tanke på lätet vilket kan liknas vid ljudet från en avlägsen handgräsklippare. Vissa arters läten är så högfrekventa att de är svåra att uppfatta med våra öron. På tal om öron, som ju hos de flesta djur är placerade på huvudet, så har gräshoppor och vårtbitare en egenhet. Vårtbitarnas hörselorgan sitter nämligen ovanför knäna på frambenen och gräshoppornas är placerade på kroppssidorna ovanför benen.

Mullvadssyrsa är den i Sverige enda representanten för familjen gryllotalpidae. Den kallas även jordkräfta, då den med sina kraftiga framben gräver sig fram i sand och jord. Under försommaren kan man höra dess märkliga och surrande läte vilket kan förväxlas med vissa fåglars, t.ex. nattskärra och gräshoppssångare. Bilden tagen i det som nu heter Häljarums naturreservat där det även finns sileshår och orkidéerna korallrot och spindelblomster.

Fotografera gräshoppor

Bästa tiden för att fotografera gräshoppor och vårtbitare är juli-augusti. Eftersom olika arter kan finnas i lite olika biotoper kan man hitta dem nästan överallt. Ängs- och hagmark är dock alltid ett säkert kort. När det gäller objektiv för hopporna så kan ett lite längre macroobjektiv (90-150 mm) passa bra men har man en telezoom med bra närgräns så funkar det också, i alla fall på de lite större arterna. Några bra ställen där jag själv fotat många gräshoppor och vårtbitare är ängarna vid Skärva samt Torhamns uddes ängar. Vid Sibbaboda finns det trumgräshoppa vars röda undervingar syns när man stöter den och den flyger iväg. Den håller till i torra områden med sand och lägre vegetation. Inte helt lätt att få en bra flyktbild på den rackaren kan jag intyga, men i sommar ska jag försöka igen! Mullvadssyrsan har jag haft flera gånger i området söder om Tallet i Jämjö (https://www.lansstyrelsen.se/blekinge/besoksmal/naturreservat/haljarum.html) samt vid kräftdammarna öster om Tallet (Kör in vid återvinningsstationen).

Billigt och bra boktips!

De här båda böckerna är både billiga och bra! Perfekta att ha med sig i sommar för att upptäcka nya motiv och veta vad det är man fotar!

Sommarkvällar vid Udda Änne

Under otaliga somrar har jag spenderat många eftermiddagar och kvällar längst ut i sydost på Torhamns udde. Platsen kallas för Udda Änne och har blivit allt mer populär att besöka från slutet av juni och ett par månader framåt. Redan efter Midsommar drar den stora flytten igång söderut. Nu ska till en början ejdrar, gravänder och storspovar m.fl. uppsöka sina vinterkvarter för att ta igen sig efter häckningen. Någon vecka in i juli börjar fler och fler arter passerar Udda Änne på klappavstånd i underbart medljus. Kärrsnäppor, myrspovar och allehanda andra vadare turas om att fylla upp minneskorten tillsammans med änder, hägrar, tärnor och kanske någon kustlabb. De senaste 2-3 åren har dock varit en liten besvikelse eftersom sträcket inte har synts till i samma grad som tidigare. Förmodligen beror det på väder, vind och kanske en något mer maritim sträckled. I sommar ska jag ändå vara på plats (som vanligt) och i år blir säkert ett kanonår! Var dock beredd på att det kan börja med många fina dagar redan innan juli månad har börjat. Bäst brukar sträcket vara mellan kl. 18 och 20.30 men det finns alltid undantag. Bästa vinden är sydväst – västnordväst ca. 6-9 m/s men vissa dagar när det blåser betydligt mer kan det också sträcka mycket fågel.

Jag har valt ut en del bilder på fåglar, folk och fä ifrån Udda Änne och presenterar dem med lite text. Hoppas det ger mersmak och att vi ses därute i sommar! Förstora gärna upp lite i PDF-läsaren ifall ni inte kikar på en 65-tummare!

Strandskatorna börjar flytta söderut redan i månadsskiftet juni-juli. Oftast ser man större flockar än på bilden. Tidigast av alla är ejdrarna där hannarna börjar sin flytt mot sydväst redan i mitten på maj. På Utlängan kan man då se flockar som möter varandra i sundet mellan Stenshamn och Utlängan eller på fjärden mellan Utlängan och Ungskär.

I Juli månad börjar kärrsnäpporna sin färd mot vinterkvarteren. Med bra vindar från västsektorn stryker de Blekinges östra kust.

Ljuset på sommarkvällarna vid Udda Änne inbjuder till fotografering av inte bara fåglar. Både folk och fä brukar bli en del av min bildskörd i alla fall. Vilket som än är ens favoritmotiv så kan man här få utmärkt träning i att exponera med manuellt läge. All form av exponeringsautomatik brukar ge felexponerade bilder här ute. Havet blir för ljust och fåglarna ofta för mörka om de kommer mot himmeln och för ljusa om de kommer mot vattnet. Mät upp ljuset mot en grå sten i medljus och använd samma värde oavsett bakgrund, i alla fall när du fotar i medljus. På denna bilden kom ljuset från sidan men eftersom jag inte ville förlora kvällsstämningen behöll jag exponeringen anpassad för solljuset.

På denna typen av bilder med ett lite mörkt hav i bakgrunden är det bäst att exponera manuellt. Kustsnäpporna, som toppar sitt sträck från 2:a veckan i juli och ett par veckor fram, hade blivit för ljusa och det hade varit risk för att man brännt ut de vita vingundersidorna om man kört med automatik (gäller även auto-ISO). Bränner man ut detaljer i det vita går det ofta inte att rädda i efterbehandlingen även om man kör raw. Kör man jpg behöver man vara extra försiktig med exponeringen!

Kustsnäpporna på bilden kommer från den ryska ishavskusten och de häckar inte i Norden.

Passa på att fotografera väderfenomen och människor i landskapet också!

De betande fåren och korna på Torhamns udde håller strandängarna i trim. På senare år har de dock fått konkurens om maten av alla grågäss och vitkindade gäss. På många ställen i skärgården var det kortbetat som en golfgreen i år när man släppte ut kossor och får i maj. Inte bra alls eftersom stödutfodring är dyrt för djurägarna och risken finns att vi snart inte har några frigående kossor eller får längs vår kust.

Ibland blir det sen hemgång från Udda Änne. Ljuset på sommarkvällarna kan vara vanebildande!

Tärnorna kommer ofta nära land vid Udda Änne och det finns goda chanser att fotografera alla våra tärnarter utom svarttärna under en och samma fototur. Eftersom tärnorna flyger med sina ungar och matar dem under flytten kan man ibland få se matning när en unge har surnat till och satt sig på en sten och skrikit efter mat. Vanligast är detta fenomen hos silver- och fisktärna men jag har fotograferat det även hos småtärna och kentsk tärna.

En del vadare stannar och rastar/äter precis intill vår sträckplats.

Dagar då det sträcker mycket tärnor brukar man ofta få fina obsar även på kustlabb. Labbarna jagar tärnorna och ger sig ofta inte förrän de släpper sin fisk. Kustlabben finns i både ljus och mörk färgform (morf) och även i en mellanform som fågeln på bilden. Vissa dagar kan man se flera labbar samtidigt som drar runt i jakt på ”begagnade” fiskar. De är dessutom ofta helt orädda för människor så bra fotolägen kan uppkomma!

Änderna som drar förbi är inte i sin praktdräkt. Här skedänder på sträck. Man har dock under hela juli månad chans på alla vadararter i praktdräkt.

Text och foto: Tony Svensson

Semestertipset

Gillar du att fota fåglar men tycker det är knepigt när man kommer till nya platser så finns lösningen här! Nu är förvisso reseläget lite kärvt men man får väl hoppas att Coronavirusets effekter blir lite mildare framöver. Om du har som plan att åka på bara en semesterresa, eller kör hårt och skådar fågel från gryning till skymning när du är utomlands så bör du kolla in lite reserapporter. Många fågelresor förläggs förstås till de bästa fågellokalerna och genom att läsa på lite kan du få riktigt fina fågelbilder om du så tar en restresa till Mallorca eller åker med familjen till fjällen. Att leta fåglar att fotografera på måfå ger sällan bra utdelning, bättre då att besöka natursköna platser där det garanterat finns motiv i överflöd.

Här kommer några sidor med hundratals reserapporter från hela världen, Sverige inkluderat.

https://stof.nu/category/reserapporter/

https://www.skof.se/skofres/scanbird/rapporter/visa_rap.htm

https://avifauna.se/reserapporter/

https://bohof.com/reserapporter/

https://club300.se/resor/reserapporter/

Styltlöpare vid saliner på Lesbos, Grekland.
Foto: Tony Svensson

Labbarna härjar på Udden

Johnny Olsson skickade in lite bilder med fågelaction och denna gången har jag valt ut lite bilder på när kustlabbarna härjar med tärnor och måsar. På bilderna ser ni kustlabb av ljus morf. På slutbilden kan ni också se hur den unga skrattmåsen spyr upp sina matrester för att undgå labbens trakaserier.

Ung skräntärna råkar ut för labben

Skräntärnan är stor och kraftig!

Kanske är det lättare med en klenare kentsk tärna?

Det här verkar vara ett lätt byte!

Middagen är serverad!

Bild: Johnny Olsson

Johnnys fågelaction fortsätter i nästa nummer till hösten! Vi ser fram mot vad det blir då! Har du själv lite bilder som du kan tänka dig publicera i höstnumret så tveka inte att skicka in! Vill du så skriv gärna också en liten text.

Internettipset

Denna gången blir det lite tips på saker som rör bildbehandling. Först ut är två engelskspråkiga youtubekanaler som tar upp ämnet:

https://www.youtube.com/watch?v=_vSfm-GCdcc

https://www.youtube.com/watch?v=xaUKMEZmBqY

Sedan kommer här en svensk:

https://www.youtube.com/watch?v=pe2GhNG2aok

Tycker ni det ibland är lite för hög nivå på tubkanalerna om bildbehandling så ska ni kika in på svenska Moderskeppet.

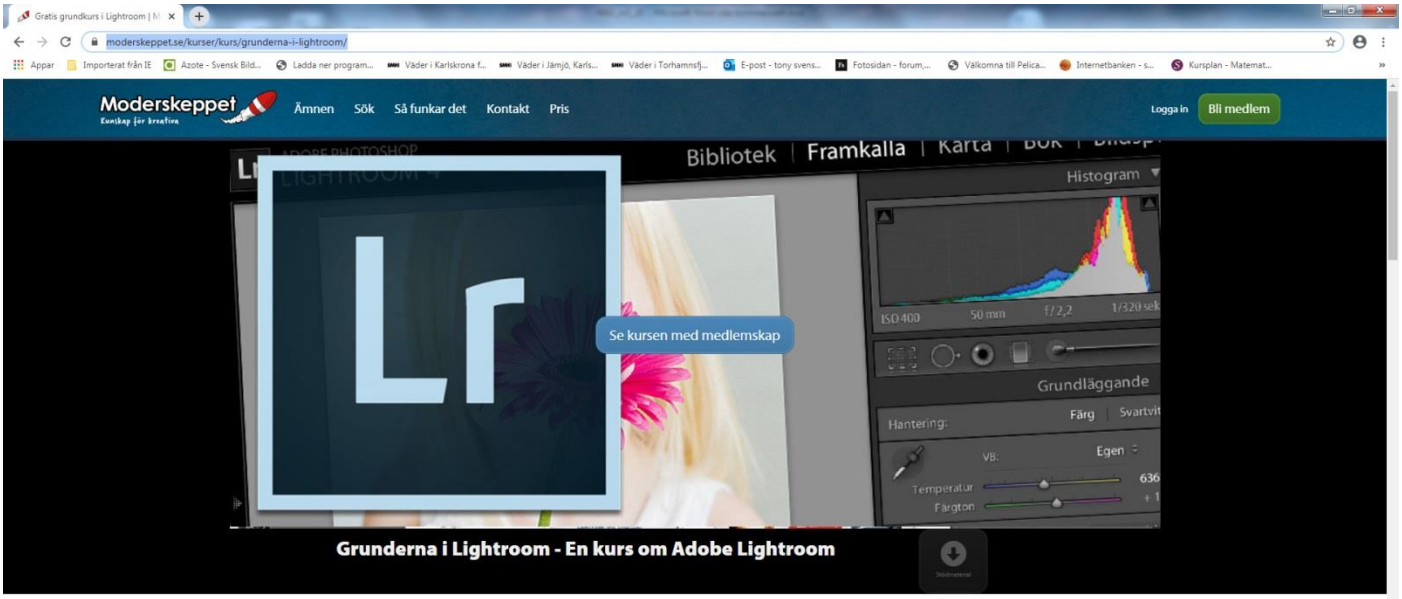

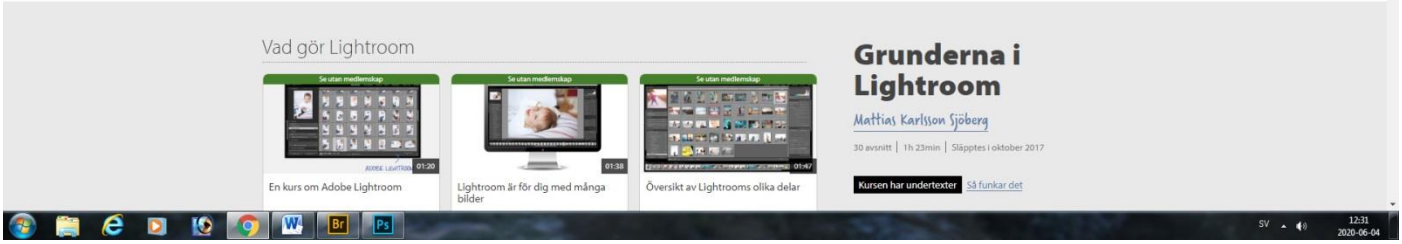

Moderskeppet har mängder av kurser i de stora bildbehandlingsprogrammen och allt är föredömligt upplagt på ett verkligen pedagogiskt sätt. Man kör en prenumerationsmodell så man behöver betala en slant varje månad om man vill ha fullt utbud. Det finns en del gratismaterial som till exempel ”Grunderna i Lightroom”. Länk hittar ni nedan. Testa gärna om ni använder Lightroom. Några övriga program man har kurser i är t.ex. Photoshop och Affinity photo. Nederst hittar ni en länk till en annan gratiskurs för er som inte hållit på så länge med foto.

https://moderskeppet.se/kurser/kurs/grunderna-i-lightroom/
https://moderskeppet.se/kurser/kurs/grunderna-i-att-fota/

Snart dags att ta sticklingar!

I vårnumret utlovades del 2 på min trädgårdsguide för den fjärilsanpassade trädgården. Tyvär får ni vänta till höstnumret (September är en utmärkt planteringsmånad!). Jag behöver komplettera bildmaterialet nu i sommar för att det ska bli bra. Här kommer dock några bilder på några av sticklingarna som jag själv planterade ut på friland i september förra året. Blomning väntas senare i sommar.

Här har vi lite av förra årets sticklingskörd. Sticklingarna togs i slutet av juni och planterades direkt i småkrukor. Utplantering på friland i september. Här syns salvia och den största av de tio fjärilsbuskarna som jag planterade ut (den i mitten som nu är ca 40 cm hög). Till höger rosenstav som jag förökar genom delning av rotknölarna som nästan kan växa ihop på äldre plantor. Dessa går utmärkt att gräva upp och dela i september månad för blomning året efter.

Här har vi röda vinbär, krusbär och rosenrips som jag förökar på samma sätt genom att sätta sticklingar direkt i småkrukor i slutet av juni och sedan plantera ut i september.

Ibland planterar jag i större krukor och spänner också. Till vänster basilika *Magic mountain* som är en fantastisk sort som växer sig jättelik (kan bli upp till en nästan kubikmeter stor buske på en säsong). Eftersom den inte är vinterhärdig tar jag sticklingar som jag övervintrar inomhus och klipper ner lite efter hand så de inte blir för rangliga. Magic mountain ger också en väldigt riklig blomning under juli-september som uppskattas av humlor, fjärilar och blomflugor. Till höger ses rödbrokig salvia som ännu inte växt sig så stor pga nattkylan i maj månad.

I höstnumret kommer guiden med bilder på många av de arter jag planterat för fjärils- och insektsfaunan i min trädgård. Det blir också tips på hur man övervintrar och förökar dem.

Text och foto: Tony Svensson

Nytt trädgårdsfotokryss!

Som en del av er kanske vet så fotograferar jag gärna i trädgården. Då blir det framför allt fjärilar och andra insekter som just på den egna tomten får ett extra högt värde. För att det verkligen ska räknas krävs också att det blir en bild som jag är nöjd med, oavsett om det är en ren artbild eller en mer kjonstnärligt lagd bild. Förra veckan (idag är det 4 juni) fick jag äntligen chansen på en samarbetsvillig smultronvisslare. Faktiskt första gången jag fotograferar den arten till på köpet. Här är krabaten!

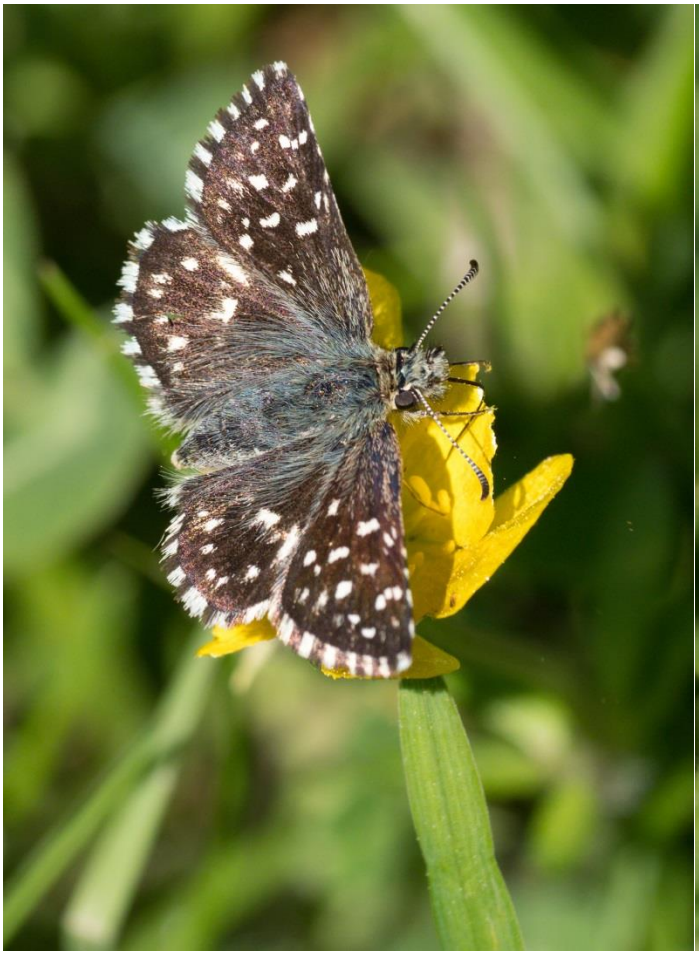

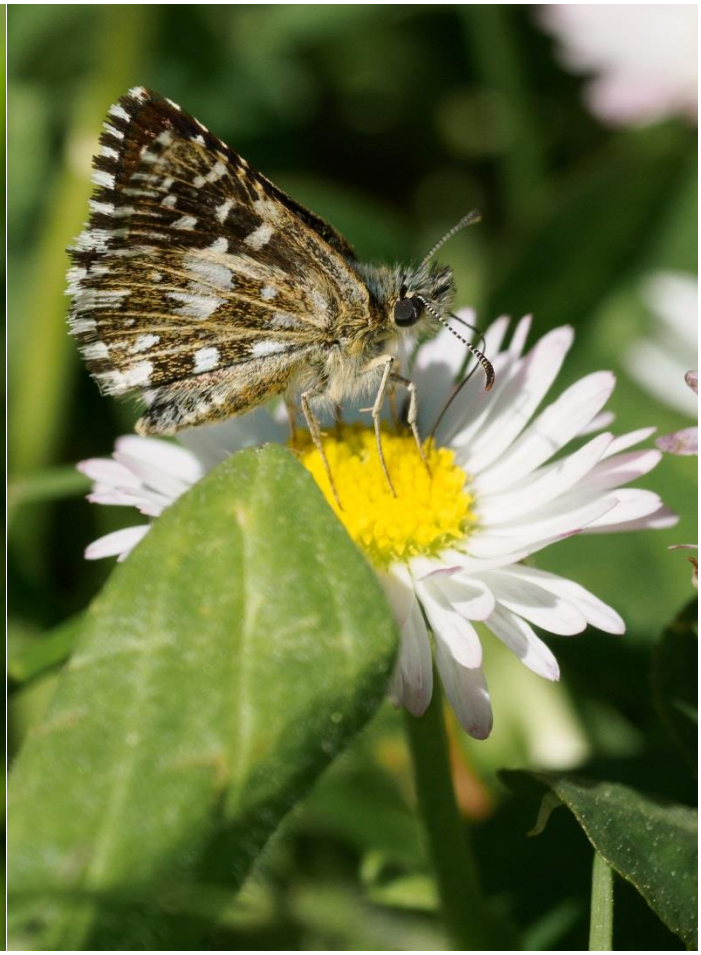

Som tur var hade jag inte klippt gräsmattan på ett tag! Att ha lite ”ogräs” i form av tusensköna, mandelblom och smörblomma har mer än en gång visat sig vara en fin strategi för roliga besök i trädgården. Att det är en dagfjäril, och inte en av dessa otaliga mätare, spinnare eller fly, kan ni bl.a. se på att den har klubbor på antennerna.

Nu väntar jag bara på första makaonfjärilsbilden i den egna trädgården. Har foatat förrut i min syren men den bilden blev allt annat än vacker så den har hamnat i den röda papperskorgen.

Bilden fotad med 300/4 med en närgräns på strax över metern – Perfekt för skygga fjärilar!

Är du intresserad av naturfoto och vill träffa likasinnade och utveckla ditt naturfotograferande så kanske Naturfotogrupp Sydost är något för dig. Som medlem kan du följa med på fotoutflykter (vi anordnar mellan 5 -10 st. om året). Den digitala medlemstidningen *Naturfoto i sydost* kommer att skickas till dig 4 gånger per år och på hemsidan www.naturfotosydost.se kan du bidra med bilder och texter. Vi är aktiva i landets sydostligaste hörn med bas i Karlskrona, Ronneby och Torsås kommun.